

*Kauno miesto
valdžia ir cechai
XVIII a. antroje
pusėje*

Nuo XV amžiaus Magdeburgo teisės nuostatomis besivadovaujantis Kauno miestas turėjo savo valdžią, kuri susidėjo iš kelių dėmenų: valdovo vietininko funkcijas atliekančio vaito, tarybos su kasmet renkamu burmistru priešakyje ir suolininkų teismo¹. Stipraus savivaldos pradžioje vaito galioms smunkant², aukščiausią valdžią mieste įgijo taryba. XVI a. buvo įteisinta miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų (*communitas iurata, gmin przysięgły*) institucija, ir nors vykdomosios valdžios galių ji neturėjo, bet be jos sutikimo taryba negalėjo priimti dalies nutarimų³. XVII–XVIII a. miesto reikalai buvo sprendžiami bendruose visų savivaldos institucijų posėdžiuose⁴, kurie vykdavo ne rečiau kaip kartą per savaitę⁵. Visos šios institucijos atstovavo aukštesnijį miestietiškosios bendruomenės sluoksnį (miesto piliečius), kurio daugumą sudarė pirkliai. Tuo tarpu kiti sluoksniai miesto valdyme nedalyvavo.

¹ Plačiau apie miestų savivaldos institucijas žr.: Z. Kiaupa, Lietuvos miestų savivalda XIV–XVIII a., *Lietuvos heraldika*, t. 1, Vilnius, 1998, p. 163–183; A. Ragauskas, *Vilniaus miesto valdantysis elitas XVII a. antrojoje pusėje (1662–1702)*, Vilnius, 2002, p. 43–100; R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios žmonės XVII–XVIII a. sandūroje, *Kauno istorijos metraštis*, t. 5, Kaunas, 2004, p. 16–25; R. Varsackytė, Kauno miesto ir bažnyčios kultūrų sąveika XVI a. pabaigoje – XVII a. pabaigoje : daktaro disertacija (VLNU, LII, vadovas Z. Kiaupai), Kaunas, 2006, p. 27–34.

² XVII–XVIII a. Kauno vaitai pamažu susiliejo su kitomis miesto savivaldos institucijomis. Z. Kiaupa, Lietuvos miestų savivalda ..., p. 175.

³ Ten pat, p. 178.

⁴ Ten pat, p. 177.

⁵ [B. Groicki], *Porządek sądów y spraw miejskich prawa Maydeburksiego w koronie Polskiej w Krakowie drukowany roku panskiego 1616, teraz znów z pozwoleniem starszych przedrukowany*, Przemyśl, 1760, s. 9.

Nuo XVI amžiaus antrosios pusės Kauno miesto administraciniės, teritorinės, teisinės ir ūkinės savivaldos ribose ēmė kurtis amatininkų cechai. Šios uždaros profesinės bendrijos tvarkėsi pagal magistrato ir valdovo patvirtintą statutą⁶, o jų nariai turėjo paklusti cecho seniūnams ir miesto tarybai⁷.

Rašydama apie Kauno miesto valdžios žmones, amatininkų padėtį santykje su miesto valdžia XVII–XVIII amžių sanduroje trumpai aptarė R. Varsackytė⁸. Šiame straipsnyje persikelsime į XVIII amžių ir, remdamiesi neskelbtais magistrato posėdžių protokolais, apžvelgsime cechų atstovų dalyvavimą sprendžiant miestui aktualias problemas, miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų institucijos sudėties kaitą, amatininkų galimybesapti visateisiais miestiečiais. Tiesa, dalis atsakymų į klausimus liks hipotezių lygmenyje, nes kol kas dar maža tyrimų, skirtų tiek XVIII amžiaus Kauno miesto valdžiai, tiek amatininkams, o išvados bus istoriko interpretacija labiau paremta išlikusiais šaltiniais negu to meto valdžioje ir visuomenėje preciziškai tikslų pokyčių rekonstrukcija.

Miestiečiai pirkliai ir miestiečiai amatininkai

Vokietijos, Lenkijos miestuose, Lietuvos sostinėje Vilniuje galiojo dvi miesto teisės atmainos: pirklių ir amatininkų, taigi ir miestiečiai skirstyti į dvi grupes⁹. Vilniuje abi šios grupės į miesto teisę buvo priimamos atskirai, o jų amatininkų miesto teisę galėjo būti priimami vien tie, kurie cechams pakankamai nuveikė¹⁰. Paprastai mieste amatininkų budavo daug daugiau nei pirklių, tačiau pastarieji buvo turtingesni ir galėjo dalyvauti miesto valdžioje¹¹. Kaune taip pat buvo du miestiečių sluoksniai.

Miesto teisė fiksuoja ir tyrinėtojai sutaria, kad prisiekti miestui, paklūti į valdžios elitą amatininkams jokių teisinių barjerų nebuvo¹². XVII–XVIII a. Kauno cechų statutuose buvo numatyta, jog cechų seniunais galiapti tik miestui ištikimybę prisiekę meistrų¹³, o Vilniuje miesto tarybos patvirtinti ir rotu-

⁶ XVIII a. mieste veikė 10 cechų. R. Urbaitytė, Kauno amatininkų cechų susikurimas XVI–XVIII a., *Kauno istorijos metraštis*, t. 3, Kaunas, 2002, p. 271.

⁷ [B. Groicki], *Porządek sądów i spraw miejskich ...*, s. 26.

⁸ R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios žmonės ..., p. 26–28.

⁹ A. Urbanavičius, Vilniaus naujieji miestiečiai 1661–1795 m., Vilnius, 2005, p. 64–65, 131.

¹⁰ Ten pat, p. 65, 131; A. Ragauskas, Vilniaus miesto valdantysis elitas..., p. 269.

¹¹ A. Urbanavičius, Vilniaus naujieji miestiečiai ..., p. 131, 273.

¹² A. Ragauskas, Vilniaus miesto valdantysis elitas..., p. 240; R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios žmonės ..., p. 26–28.

¹³ „*dwa ... starsi co rok mają być obrani ... ieden starszy ma być mieszczańskiem przysięgłym*”, 1685 VI 2 Kauno stalių, šautuvų gamintojų, stiklių ir medžio tekintojų cecho statutas, *MAB RS*, f. 1, b. 295, 12 punktas; *.... co rok w zgodzie miłości obieranie ma być stars-*

šeje prisiekę cechų seniūnai įeidavo į miesto valdžią¹⁴. Anot R. Varsackytės, viena svarbiausių kliūčių, neleidusiu amatininkams patekti į miesto valdžią XVII a. pabaigoje, buvo ta, jog daugelis jų buvo ne miesto piliečiai, o tik gyventojai (*incola, obywateł*), nors tam tikra amatininkų dalis jau buvo išsirašė į visateisių Kauno miestiečių (*cives, mieszkańców*) tarpą. Pasitelkdamas A. Ragausko teiginį, jog Vilniaus miesto valdantysis elitas niekino fiziniu darbu besiverčiančius amatininkus, ji spėja, kad problema glūdi miestiečių mentalitete¹⁵. Panašių neigiamų Kauno miesto valdžios atstovų pasisakymų cechų ir amatininkų atžvilgiu XVIII a. antrosios pusės šaltiniuose neaptikome.

Vienas iš būdų amatininkams patekti į miesto valdžią buvo atskirų asmenų karjera. Taip turtingiausi bei versliausi Vilniaus amatininkai imdavosi prekybos ir pereidavo į pirklių sluoksni¹⁶. Lenkijoje miesto teisės atmainos turėjo úkinę reikšmę: pirklių miesto teisės turėtojai negalejo verstis amatais, ir atvirkščiai¹⁷.

XVIII a. antroje pusėje Kaune pirklių teisę priėmė mažiausiai 5 amatininkai: medžio tekintojas meistras Andrius Dzenkovskis 1762 m., pyragų kepėjas Jokubas Dobrovolskis 1779 m., jungtinio kalvių, šaltkalvių, ginklakalių, kubilių ir peilių dirbėjų cecho prisiekusysis Antanas Mankovskis 1782 m., balnių cecho meistras Gotlibas Verneris 1782 m. ir buvęs cecho seniūnas Jonas Ajevskis 1793 m. Pažvelkime į šiuos atvejus atidžiau.

Siekiantys tapti miestiečiais, turėjo pateikti gimimo metrikus ir kitus dokumentus, turėti laiduotojus¹⁸, o prisiekama buvo pagal nusistovėjusią teisę¹⁹.

Kaune iš amatininkų, norinčių tapti visateisiais miestiečiais, buvo reikalaujama atsisakyti amato²⁰. Tai siejosi su profesijos kaip pragyvenimo šaltinio, cecho savitarpio pagalbos brolijos kaip šiokių tokų socialinių garantijų, iprasto

zych, których nie więcej, tylko czterech był ma. ludzi dobrych, porządek y zgodę kochających y miastu przysięgły...”, 1732 X 18 Kauno audējų cecho statutas, Описание рукописного отделение Виленской публичной библиотеки, Выпуск III, Вильно, 1898 (toliau – OPO, III), с. 133, 1 пунктас.

¹⁴ J. Morzy, Geneza i rozwój cechów wileńskich do końca XVII w., *Zeszyty naukowe uniwersetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*. Poznań, 1959, nr. 24. Historia. 4, s. 68.

¹⁵ R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios žmonės ..., p. 16–17, 26–28.

¹⁶ J. Morzy, Geneza i rozwój cechów wileńskich ..., s. 47.

¹⁷ A. Urbanavičius, Vilniaus naujieji miestiečiai ..., p. 65.

¹⁸ „... za rekomendacją z między innych osób słu p. Jana Gattermana gmina Kowien[skiego] y paręka onego, że jest statecznym, nocie złej nielegałącym, y w dowód tego ma metryką swą y dalsze dokumenta złożycy, jurament na mieszkańców Kowien[skie] rotą w porządkowym prawie opisaną wykonał ...”, 1782 I 3 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVIA, f. SA, b. 1958⁷, l. 586v–587⁷.

¹⁹ „Jan Ajewski na nowego mieszkańców Kowien. ... z porządkowego prawa przysięgi wykonał”, 1793 IV 9 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 140v.

²⁰ „Wziosły głos jmc pan Kwiecior gmin, aby który przyjęty do miasta za mieszkańina rzemiosłem się niebawił”, 1751 tarp VII ir IX 12 vykusio Kauno magistrato posėdžio protokolas, VUB RS, f. 7, l. 397.

gyvenimo būdo praradimui – tradicija paremta luominėje visuomenėje šie dalykai buvo svarbūs. Todėl norėdami ištvirtinti aukštėniame miestiečių sluoksnyje, amatininkai turėdavo susirasti kitą pragyvenimo šaltinį. Prekiauti ne savo gaminiais amatininkams draudė cechų statutai ir tik išimties tvarka buvo leidžiamai už tam tikrą mokesčių verstis kita veikla, pvz., gaminti ir pardavinėti svaigalus²¹. Medžio tekintojui meistrui Andriui Dzenkovskiui pavyko ištvirtinti naujame versle, tad jis atsisakė ankstesniojo amato ir, 1762 m. prisiekęs, tapo miestieciu pirkliu²². Nutraukiti ryšius su cechu iš jo išeinančių buvo privalu: A. Dzenkovskis tai pareiškė 1765 m. viešai prieš teismą ir miesto visuomenę²³.

1782 m. tapdamas visateisiu miestiečiu balnių cecho meistras Gotlibas Verneris taip pat viešai atsisakė meistro vardo²⁴.

Tačiau kai kurie, net ir davę priesaiką, toliau stengesi išlaikyti ankstesnijį savo verslą, už ką miesto valdžia grąsindavo atimti miestiečių teises. Štai 1779 m. pradžioje tapti miestieciu siekė pyragų kepėjas Jokūbas Dobrovolskis, tačiau bendruomenės prisiekusiesiems ir miestiečiams dėl protokole neįvardytų priežasčių nesutikus, klausimas buvo atidėtas kitam posėdžiui. Gegužės 27 d. prisiekti jam vis dėlto pavyko²⁵, bet liepos mėnesio posėdyje vėl buvo svarsto-

²¹ „Takosc in eadem sessione pozwala sie panu Andrzejowi Dzienkowskiemu tokarzowi szynk piwny y gorzaczany, a handlow uchowaj panie Boze do żadnych aby się nieutracał jak tylko przy rzemiesle swoim do likwrowow piwa wodki, za które pozwolenie sam się obowiążał dac tynfow piećdziesiąt ad praesens teraz ma oddać do jmc pana burmistrza rocznego tynfow 25. a drugą pułowę na święty Michał r[ok]u ut supra”, 1760 III 3 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LV74, f. SA, b. 19587, l. 141; „In hac sessione pan Kwiecior gmin przysięgły wszawcy głos doniosł, ze pan Andrzej Dziedkowski lubo na mieysko przysięgły ale nie zapłacił do tąd miastowi według umowy tynff 50, zaczym do przyszley sessyi odłożono, aby uspokoili”, 1762 VIII 3 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 181; „Panu Andriejowi Dziedkowskiemu tokarzowi maystrowi ostatną do poniedziälku za szynk pozwolony delacyą dano płaceniem tynff 50”, 1762 IX 10 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 184.

²² „In eadem sessione pozwolono panu Andrzejowi Dziedkowskiemu tokarzowi porzuciwszy a dat[aj] pratesent[i] rzemiosła do Wielkiej Nocy, prowadząc handlow, y dziesiąt jurament na mieysko wykonauszy ... Rzemiosła pozwolona do Wielkiej Nocy”, 1762 IX 23 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 185v.

²³ „In eadem sessione stanowszy in occluso Judicio Rotulo pan Andrzej Dzienkowski, mając sposob inszy do życia, rzemiosła tokarskiego jako iuś w cechu zrzekł się y więcej onym się bawić niechce, tak y przed całym sądem y całym pospułstwem zrzeka się”, 1765 II 25 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 211v.

²⁴ „In eadem sessione p. Gotlib Werner byuszy mayster cechu siodlarskiego zrzekł się publicznie na teyże sessyi maystrowstwa swego ... jurament na mieszczaństwo Kowien[skie] rotą w porządkowym prawie opisaną wykonał ... Wszelak miasto pod tym tylko obowiązkiem do mieszczaństwa wspomnionego p. Wernera przyjelo, ażeby więcej do rzemiosła swego niezuracał się y żadnym innym rzemiosłem niebawił się pod utratą mieszczaństwa”, 1782 I 3 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 586v- 587.

²⁵ „Qua in sessione przy zagnieniu ktorey przez j.p. burmistrza [Henryka Essena] ob respectum niezgodzenia się przez gminow y mieszczań na pirożnika Jakuba Dobrowolskiego względem dopuszczenia jego na mieyską przysięge rejectur do drugiej sessyi”, 1779 III 11 Kauno ma-

mas kaip vis dar kepantis pyragus, duoną ir riestainius pardavimui²⁶. Nepaisant to, Jokūbui Dobrovolskiui pavyko padaryti karjerą – 1789 m. gruodžio 18 d. jis tapo miesto instigatoriumi (atstovu teismuose)²⁷ ir dirbo iki 1795 m.²⁸.

Nenutraukti ryšių su cechu, kuriam anksčiau priklausė, stengėsi ir buvęs jungtinio kalvių, šaltkalvių, ginklakalių, kubilių ir peilių dirbėjų cecho prisiekusysis Antanas Mankovskis. 1782 m. kovo 7 d. pritariant visam magistratui, miestiečių bendruomenės prisiekusiesiems ir miesto gyventojams, A. Mankovskis į miestiečių tarpą buvo priimtas su sąlyga, kad atsisakys amato ir išpardo savo prekes per metus, jokiui būdu ne vėliau²⁹. Tačiau po kelių metų, 1789 m. liepos 23 d. posėdyje, miestiečių bendruomenės prisiekusysis Jokūbas Dobrovolskis apkaltino savo kolegą, kad šis vis dar verčiasi amatu³⁰. Įdomu tai, kad kaltintojas pats lygiai prieš dešimtį metų elgėsi taip pat. Klausimas buvo atidėtas kitam posėdžiui³¹, tačiau vėlesniuose protokoluose įrašo apie tai nėra. 1790 m. rugsėjo 23 d. po cechų įsipareigojimu A. Mankovskis pasirašė kaip miestiečių bendruomenės prisiekusysis, po kurio padėti dvidešimties

gistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 503v; „In qua sessione przyjęci do prawa miejskiego sll. pp. Jakub Dobrowolski oraz Michał Lutynski ac supra fidelitatem rotą z porządkiem prawa maydeburkiego przepisaną na miejską wykonali jurament, a zaty[m] do wszystkich własciowych mieszkańców[skich] wolności i prerogatyw admissi sunt”, 1789 V 2¹ Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 511.

²⁶ „Za wniesieniem przez gminow miasta Kowna iżby słny pan Jakub Dobrowolski jako już raz przysięgły na miejską nie bawił się piekarstwem do przedania, ale tylo handle[m] propinacyi mieszkańom przyswoity[m], statutu[m] pod winą konfiskaty, ażeby niebawił się piekarstwe[m] i rownie pieczonego chleba iako i obarczka nieprzedawał procs tylo na swą potrzebę”, 1779 VII 3 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 516.

²⁷ R. Varsackytė, Kauno miesto ir bažnyčios ..., p. 31.

²⁸ 1795 IV 25 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVZA, f. SA, b. 19560, l. 153.

²⁹ „In eadem sessione za zgodzeniem się całego magistratu, gminow y wszystkich obywatelów miasta jkmci Kowna iesz przyjętym za mieszkańina kowienckiego sll p Antoni Mankowski bywszy gmin cechu mieczniczego. Quo intuitu wspomniony sll p Antoni Mankowski jurament w sprawie porządkowym dla mieszkańina przepisany wykonał, który iako iż mieszkańinem ies, tak powinien rzemiosła swego zaprzestać przynamnięty ad spatum roku jednego nim towary swoie posprzedaie”, 1782 III 7 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 594.

³⁰ „In eadem sessione sll jp Jakub Dobrowolski gmin Kowien[skij] presentował sessią w r/ok/ju 1782 m[iesiąca] marca 2 d[nia] expedowaną mieniącą iż sll jp Antoni Mankowski w ten czas gmin cechu mieczniczego został przyjętym za mieszkańina Kowien[skiego] z obowiązkiem ażeby rzemiosła swego zaprzestał przynamnięty ad spatum roku jednego nim towary swoie posprzedaie. Przy wyrazie tey sessji mienił tenie jp Dobrowolski, iż ponieważ jp Mankowski iż iesz mieszkańinem, a teraz y gminem, więc niepowinien rzemiosłem bawić się, a iżeli chce rzemiosłem bawić się, więc niepowinien praerogatywy mieszkańina czy gmina uzywać y zyskow samym tylko mieszkańom przyswoitych, y w tym dopraszał się rezolucyi. Resolutum, iż ta materyja do przesydey sessji odkłada się”, 1789 VII 23 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 56.

³¹ „Pro celebranda sessione convenerunt ... ławnicy sll j. p. Jakub Dobrowolski ... Antoni Mankowski ... y dalsi mieszkańców, a oraz z cechow ... starsi y ich podstarsi”, 1789 VIII 1 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 56v.

amatininkų parašai³². 1790 m. gruodžio 90 d. jis vadinamas cecho seniūnu³³, 1791–1793 m. – vėl prisiekusiuoju³⁴.

Dar vienas reikalavimas naujiesiems miestiečiams buvo tam tikras nustatyto dydžio mokesčis į miesto iždą, traktuojamas kaip padėka už suteiktas laisves ir teises. Andrius Dzenkovskis sumokėjo 100 tympų³⁵, o Gotlibas Verneris pažadėjo sumokėti 100 lenkiškų auksinų³⁶.

Cechų atstovavimas magistrato posėdžiuose

Kaip minėjome, valdžia miestiečių bendruomenėje dalijosi magistratas, vaitas ir miestiečių bendruomenės prisiekusieji. Amatininkai nuo miesto valdymo ilgą laiką buvo nustumti. Kaune tik po XVII a. vidurio suirutės cehų atstovai pradėjo dalyvauti rinkiminuose, kuriuose buvo renkamas bei prisaikdinamas burmistras, kiti pareigunai, ir viešuojuose posėdžiuose, kuriuose, be kita ko, buvo aptarinėjami cehų reikalai, visam miestui svarbios rinkliavos, rengiamos įvairios ataskaitos³⁷. Kai kuriais atvejais cehų seniūnų dalyvavimas posėdyje buvo privalomas: miesto atstovui skaitant ataskaitą apie kelionę į valstybinę įstaigą, atsiskaitant ukvėdžiam, prie glaudų prižiūrėtojams, svarstant mokesčių reikalus³⁸.

Iš protokolų matyti, jog magistrato posėdžiuose dalyvaujant cehų seniūnams, svarstomų klausimų spektras buvo labai platus. Vis dėlto galutinį sprendimą priimdavo taryba. Nors renkant burmistrą dalyvavo visi meistrai³⁹, bet balsavimo teisės jie neturėjo.

³² „Antoni Mankowski gmin m. j. k. mieli Kowna”, 1790 IX 23 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 91.

³³ „z cehow ... Antoni Mankowski starsi”, 1790 XII 30 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 93.

³⁴ „... Antoni Mankowski gmin”, 1791 VIII 8 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 112v; „Antoni Mankowski ... gminni, a z cehow Jan Czechowicz, Antoni Szabunowski ...”, 1793 II 11 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 137.

³⁵ „... zapłacił ad aerarium publicum tynfow sto ...”, 1762 IX 23 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 185v.

³⁶ „... in gratitudinem za tę mu powolności na skarb miasta jkmci Kowna tenie s. p. Gotlib Werner sto złotych polskich na dniu 12 januarzii w r[ok]u niniejszym do rąk s[ł]ach. j. p. burmistrza przydującego wypłacić przyczekły assekurował się. ...”, 1782 I 3 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 58⁷.

³⁷ R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios žmonės ..., p. 2⁷; R. Varsackytė, Kauno miesto ir bažnyčios ..., p. 39.

³⁸ R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios žmonės ..., p. 24.

³⁹ „... cechmistrze i rzemieśnicy wszyscy”, „z cehow starsi, podstarsi y wszyscy rzemieślnicy przysięgili”, „z cehow starsi, podstarsi y wszyscy przysięgli obywatele kowienicy”, 1779 II 22, 1786 II 22, III 2 Kauno magistrato posėdžiu protokolai, LVIA, f. SA, b. 1958⁷, l. 501v, 676v, 677.

Apibūdindama XVII-XVIII a. sandūros situaciją Kauno valdžioje, R. Varsackytė teigia, kad svarstant finansinius reikalus cechų atstovai galėjo laisvai ir kompetetingai pareikšti savo valią⁴⁰. XVIII a. antrojoje pusėje cechų atstovai turėjo pasisakymo posėdžiuose teisę dėl mokesčių klausimų⁴¹, į cechų nuomonę buvo atsižvelgiant⁴², žinome bent vieną atvejį, kai jie kartu su miestiečių bendruomenės prisiekusiais suspendavo mokesčių rinkimo instrukciją⁴³. Priimant kai kuriuos sprendimus cechų atstovų pritarimas buvo būtinas: pvz., norint įsteigti naują cechą reikėjo seniau įsikūrusių cechų leidimo, sprendžiant amatininkus liečiančias problemas buvo klausiamā cechų atstovų nuomonės. Pasisakydami, dalyvaudami svarstymuose, turėdami svarių argumentų (pvz., nuostoliai, patirti pražygiuojant rusų kariuomenei) ir šalininkų, jie galėjo tikėtis mokesčių sumažinimo, atidėjimo⁴⁴ ar atleidimo nuo jų nustatytam laikui⁴⁵.

Grįžę iš seimo⁴⁶ ar asesorių teismo, miesto atstovai turėjo viešai atsiskaityti magistratui ir visai bendruomenei, viešai buvo skaitomi daugelį kauniečių liečiantys magistrato nutarimai, miestui suteiktos privilegijos, miestą liečiantys valstybinių teismų nuosprendžiai ar seimo įstatymai. Tačiau ir XVIII a. antroje pusėje magistrato posėdžių nuolatiniais dalyviais galėjo būti tik prisiekusieji seniūnai bei jų pavaduotojai, nors valdovui ir miestui prisiekdavo visi cechų meistrai⁴⁷. Magis-

⁴⁰ R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios įmonės..., p. 26–28.

⁴¹ „... z branego cechowego ... wczym iurata communitas y starsi cechowi reposuerunt. ze miasto stuchac kalkulacyi ... kasszelana Witebskiego ... niechce”, 1766 II 12 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVIA4, f. SA, b. 1958⁷, l. 233v.

⁴² 1765 XI 4 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 22⁷; Pvz., visi cechų seniūnai nesutiko su burmistro pasiūlymu leisti laivavedžiams ir vežėjams dalyvauti Dievo Kuno šventės procesijoje. 1773 VI 5 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 352.

⁴³ „In eadem sessione był licent ustanowiony cytany iak ma być brany od c.ego po c.ym, który instruktarz pozwolono podpisać y od wszystkich akceptowany. Stany eas wszystkie tak Cechowe iako y Gminowie do dalszego czasu takowycy instruktarz suspendowali”, 1765 III 11 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 212v.

⁴⁴ 1746 III 21 Kauno magistrato posėdžio protokolas, VT/B RS, f. 7, l. 265.

⁴⁵ 1750 VI 2 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, f. 7, l. 354v; 1771 IX 2 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVIA4, f. SA, b. 1958⁷, l. 332.

⁴⁶ Kauno ir kitų karališkių miestų atstovai formaliai į seimo sudėtį neįėjo, bet kartais galėjo dalyvauti kai kuriuose posėdžiuose stebėtojų teisėmis. Tačiau tai buvo galimybė susitikti su reikiamais įmonėmis, užmegztį ryšius, surūpinti naujienas ir kt. R. Varsackytė, Kauno miesto ir bažnyčios ..., p. 40; *Wielka historia świata*, t. 7, Kraków, 2005, s. 112.

⁴⁷ „In qua sessione za doniesieniem przez j. p. Stefanowicza lantworyta udysponowano, ażeby z kazdego cechu starsi, spisawszy braci swoich na regestrze na przyszley sessyi którzy są nie przysięgli, magistratowi doniesli”, 1767 VI 16 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVIA4, f. SA, b. 1958⁷, l. 264v; „Po zagięciu takowej sessyi cechy niżej wyrażone satisfiendo sessyi na d. 16 junij expedywaney jurament wykonali supra realitatem miastu”, 1767 VII 8, Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 265–265v; „In qua sessione zagięwszy jp burmistrz prezydujący takową sessią doniosł potrzebę izby maystrowie wszystkich cechów w mieście Kownie będący dotąd nieprzysięgli na wierność ad praesens według przepisu praw miastu służących iura-

tratui buvo naudinga į miesto teisę priimti kuo daugiau miestiečių, nes prisiekę jie tapdavo mokesčių mokėtojais ir kitų miesto prievo lių vykdytojais, tačiau dalytis valdžia nenorėta.

Cechų atstovus burmistras sukviesdavo sprendžiant cehams svarbius klau simus⁴⁸, renkant burmistrą, delegatus į asesorių teismą⁴⁹. Nuo XVIII a. vidurio vieną ar kelis cechų atstovus matome beveik kiekviename posėdyje. 1753 m. kai kuriuose posėdžiuose dalyvavo visų desimties tuo metu mieste veikusių cechų seniūnai⁵⁰. 1787 m. vasario 24 d. posėdyje – visų cechų seniūnai, jų pavaduotojai, cecho prisiekusysis Jonas Čechavičius ir kiti cechų meistrai⁵¹. 1789 m. kovo 28 d. posėdyje, be burmistro, dalyvavo 4 tarėjai, 7 bendruomenės prisiekusieji, 4 miestiečiai ir 22 asmenys iš cechų, įvardijami kaip seniūnai, prisiekusieji ir seniūnų pavaduotojai⁵². 1790 m. gegužės 22 d. posėdyje dalyvavo burmistras,

— — — — —

ment na wiernoſci nayiasnyciemu panu n. m. y magistratou i wykonali. Jako: c. i. maystrowie robiſto stanquosy na ratuscu to iest z cechu ſłosarskiego Teodor Brecht, z krawieckiego Piotr Rakowicz, Jan Rubel, z tkackiego Jakub Milewski, Jerzy Damski, z ſcuskiego Piotr Knizel, Jan Trebów, Jozef Kamer, Krystyan Knizel, Jan Bonikier, Jan Kunt, Jan Rakow, Jan Degen, Tomasz Kaczeuba, z garbarskiego Andrzej Adolf, Frydryk Frydryk Matucy, z garbbackiego Michał Broz, Gotlib Szark, Martin Farhole, Joan Howman, z gancarskiego Jan Pancer, Jakub Benki, z ciesickiego Jozef Lęczewski, Antoni Ciechanowicz, Jan Wolf, z mularskiego Krystyan Dres, Paweł Deynarowicz, z bednarskiego Krystyan Baurat, Frydryk Petersen, z stolarskiego Andrzej Neyman iurament na wiernoſci nayiasnyciemu p. n. m. sezczielcie nam panującemu, iako y nadzie mietyskiej podlug roty z porządku prawa Magdeburkskiego przepisanej wykonali, 1778 V 14 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 478v; „In eadem sessione z cechu tkackiego ucz. Tomas. Rodziewic., Jan Rodman, Antoni Szabunowski, Jozef Mackiewicz, z cechu garbarskiego uczciwi Jozef Kowalewski, Jan Gindler, z cechu kowalskiego ucz. Dawid Tyl, Krystyan Strauz, Jan Kapszewicz, Dominik Jankowski, z cechu gancarskiego Jan Millebor, Krystyan Cymmermann, z cechu stolarskiego Gotfrid Kopf, z cechu szewieckiego Jan Gurbleyt, Michał Precht, Krystyan Ryś, Jan Fux, Jozef Bitman, Wincenty Kontakiewicz, Gotfrid Degen, Thomasz Murawski iurament z roty w prawie porządkowym na wiernoſcie miastu Kownowi wykonali”, 1788 III 13 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 28v–29.

⁴⁸ Pvz., „Concluſum unanimiter aſeby j. p. burmistr. / Kazimiers. Hoskiewic. / z uokowaſu y cechmistrzow zadeći im ſpisai pretenze swoie ... a potym magistrat rozuwaſywy poda komendę ic / pułkownika komendanta Osipowskiego/ skarżę y ra. em swoią kryzue doložy y przylęsy ...”, 1777 VI Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 439v.

⁴⁹ 1765 X 17 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 225.

⁵⁰ „Ex contuber. Szafranowicz, Kaluski, Scarnulewicz, Kirkilo, Szpeizer, Dylinski, Macewicz, Jacewicz, Szark, Danz”, 1753 IV 3, V 9 ir kt. Kauno magistrato posėdžiu protokolai, ten pat, b. 19587, l. 13v, 14v, 17v, 20v, 23v.

⁵¹ „... Antoni Mankowski ... gminni ..., a oraz z cechow starsi, podstarsi idq/uej Teodor Precht, Jan Kurzel, Piotr Murawski, Piotr Charamowicz, Jan Steffanowicz, Antoni Morozewicz, Jan Denx, Jozef Lancewski, Krystyan Mentz, Jan Pancer, starsi, Wauerzniec Tarasskiewicz, Jakub Milewski, Ludwik Magdeburger, Fridrych Peterson, Wincenty Kaminski, Jan Dytrych, podstarsi, tudziez Jan Czechowicz gmin cechowy y daki maystrowie cechowi”, 1787 II 24 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 7–7v.

⁵² „Z cechow ... starsi, gminni y podstarsi cechowi”, 1789 III 28 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 44.

eksburmistras, 5 tarėjai, 5 suolininkai, 12 bendruomenės prisiekusiųjų, 3 miestiečiai, o iš cechų – net 27 seniūnai ir jų pavaduotojai⁵³. Kaip matome, cechų atstovų buvo lygiai tiek pat, kiek apskritai visų kitų. 1791 m. gegužės 28 d. penki cechų seniūnai pasiraše kartu su tarėjais, suolininkais, miestiečių bendruomenės prisiekusiais po instrukcija delegatams į Ketverių metų seimą⁵⁴.

Tokias permainas galima sieti su XVIII a. pabaigos miestiečių sajūdžiu.

Ketverių metų seimo reformų metu priimti įstatymai demokratizavo miesto valdymą. Iki reformų miestų valdymo forma turėjo oligarchijos bruožų, o 1791–1792 m. dalyvauti rinkimuose ir būti išrinkti galėjo visi iš miesto knygą įsirašę ir turintys nekilnojamą turtą miestiečiai⁵⁵. Pagal naująją tvarką 1792 m. į Kauno miesto tarybą buvo išrinkti miestiečių bendruomenės prisiekusieji: Kristijonas Štrausas, Jonas Vilimas, Zacharijus Henzelis ir Motiejus Rymaševskis⁵⁶. Tuo laikotarpiu žinome gyvenus kalvių cecho seniūną Kristijoną Šrausą, neišsiaiskinto cecho seniūną Zacharijų Henzelį, siuvėjų, šikšnių ir balnių cecho prisiekusį Motiejų Rymaševskį, tačiau dar nežinome, ar tai tie patys asmenys.

XVIII a. antrojoje pusėje magistrato posėdžiuose dalyvavusių amatininkų sąrašą pateikėme lentelėje straipsnio priede.

Miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų institucija

Kaip minėjome, iš pradžių tai buvo išimtinai pirklių atstovaujamoji institucija, kuri įėjo į miesto valdžios sudėtį šalia tarybos ir vaito. XVII–XVIII a. sanduroje Kaune buvo 12 prisiekusiųjų⁵⁷. Tieki pat jų buvo ir 1790 m.⁵⁸.

Į miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų gretas patekės asmuo tapdavo nuolatiniu (iki gyvos galvos) ir visateisiu atstovu. Kaip ir taryba, ši institucija

⁵³ „Z. cechow ucz. Teodor Precht, Józef Kowalewski, Józef Kirewicz, Jan Ajewski, Tadeusz Kulbackiewski, Frydrych Peterson, Frydrych Bulwin, Józef Lenckiewski, Jan Steffanowicz, Jan Semytt, Krystyan Strauz, Piotr Chramciowicz, Jakub Milewski, Antoni Szabunowski, Michał Juchniewicz, Jan Rosgeber, Henryk Hentzel, Piotr Murawski, Jan Radman, Krzysztof Łabędz, Jan Fux, Jan Pancer, Krystyan Mętz, Frydrych Fronholtz, Krystyan Springer, Daniel Zelman, Gotlib Olsberg starsi y podstarsi”, 1790 V 22 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 81v.

⁵⁴ 1791 V 28 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 107.

⁵⁵ L. Glemža, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestai Ketverių metų seimo laikotarpiu (1788–1792 m.) : daktaro disertacija, Kaunas, 2001, p. 129.

⁵⁶ Ten pat, p. 129, 135.

⁵⁷ R. Varsackytė, Kauno miesto valdžios žmonės..., p. 24.

⁵⁸ 1790 V 22 Kauno magistrato posėdžio protokolas, 1774, f. SA, b. 19560, l. 81v.

buvo formuojama kooptavimo būdu. Tuo tarpu cechų seniūnai pagal statutą turėjo būti perrenkami ir tvirtinami kasmet⁵⁹.

Miestiečių bendruomenės prisiekusiesiems reikėjo tam tikrą žinių, gebėjimų, raštingumo ir supratimo apie miestą, jo valdymą, todėl potencialūs kandidatai prieš tai atlikdavo kitas pareigas miestui. Pavyzdžiu, batsiuvys M. Šafranavičius buvo mokesčių rinkėjas⁶⁰, siuvėjas Kirkilas, batsiuvys Lukoševičius, audėjas Stanislovas Kerevičius – parapinės bažnyčios prižiūrėtojai⁶¹.

Nėra aišku, nuo kada joje atsiranda amatininkai. Pirmasis miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų institucijos papildymo iš cechų atvejis žinomas iš Kauno magistrato posėdžio protokolo: 1763 m. vasario 28 d. tarp šešių naujų narių šioms pareigoms prisiekė du amatininkai: Motiejus Šafranavičius iš batsiuvių cecho ir Steponas Kvesentas iš audėjų cecho, taip pat buvęs medžio tekintojas Andrius Dzenkovskis (1762 m. pabaigoje tapęs pirkliu)⁶². Kituose posėdžių protokoluose šie asmenys jau įrašomi kaip esantys *ex iurata communitate*⁶³, bet kartais įvardijami ir kaip esantys *ex contuberniis*, o tai gali reikšti ir bendruomenę, ir cechą.

Vilniuje 1712 m. pirklių pavyzdžiu amatininkai įkurė atskirą bendruome-

⁵⁹ „.... powinni będą panom radnym na kiedy rok przysięgać ...”, 1670 X 8 Kauno batsiuvių cecho statutas, MAB RS, f. 1, b. 281; 1690 VIII 21 kalvių, saltkalvių, ginklakalių, kubilių ir peilių dirbėjų cecho statutas, ten pat, f. 1, b. 245, 2 punktas; „... co rok w zgodzie miłości obieranie ma być starszych ...”, 1732 X 18 Kauno audėjų cecho statutas, OPO, III, c. 133, stt. 1. Ir kt.

⁶⁰ 1760 VII 30 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVIA, f. SA, b. 1958⁷, l. 149vv.

⁶¹ 1751 II 25 Kauno magistrato posėdžio protokolas, VUB RS, f. 1, l. 387; 1747 III [s. d.] Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, f. 7, l. 317.

⁶² „Tandem in eadem sessione iurata communitas intulit, ze sze uplie funkcji gminowskiej osob,cale iest mala kwota, ex sui praemissui do takowego urzędu na gminstwo takowe osoby podała quam ex civibus tam ex contuberniis pro 1mo p. Ignacego Adamowskiego, drugiego p. Jezego Kozłowskiego, 3. p. Andrzeja Dzienkowskiego, 4. p. Jezego Ryby, ex contuberni sutor[um] p. Macieja Szafranowicza, ex contubernio textor[um] Stefan Kwessen, którzy ad hoc mun[us] według prawa porządkowego na funkcję gministica in praetorio iuramentum expleverunt”, 1763 II 28 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVIA, f. SA, b. 1958⁷, l. 193.

⁶³ „Convenerunt pro celebranda sessione ... ex iurata communitate Dziękowskii, Szafranowicz, Adamowski y wszyscy starsi cechowi”, 1765 III 11 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 1958⁷, l. 212v; „ex communitate Piotrowski, Dziękowskii, Szafranowicz atq[ue]j tota communitas y cechowi starsi”, 1765 IV 15 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 213v; „ex communitate Piotrowski, Dziękowskii, Szafranowicz y cechowi”, 1765 VI 25 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 216; „ex contuberniis Szafranowic et omnes seniores”, 1765 VII 24 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 217v; „ex iurata communitate Kwieczor, Szrew, Piotrowski, Dziękowskii y cechowi starsi”, 1765 IX 3 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 220; „ex communitate Kwieczor, Szrew, Piotrowski, Dziękowskii et alii y wszyscy moystrowie starsi y podstarsi y mieszczańie”, 1765 X 17 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 225; „ex communitate Piotrowski, Szafranowicz, Adamowski y starsi cechowi”, 1765 IV 21 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 242.

nę, konfliktuodami su miesto valdžia⁶⁴. Panašūs procesai vyko ir Kaune XVIII a. antrojoje pusėje, tačiau turimi šaltiniai dar neleidžia tiksliai juos rekonstruoti.

Dar 1765 m. buvo skiriamos dvi miestiečių grupės: miestiečių bendruomenės prisiekusieji (pirkliai) ir cechai⁶⁵. 1770 m. cechų seniūnai ir jų pava duotojai jau buvo traktuojami kaip prisiekusiųjų institucijos nariai⁶⁶. Netrukus šaltiniuose šalia *gmin przysięgły* atsirado terminas *gmin cechu*, kurį versime *cecho prisiekusiuoju*. Pirmą kartą Kauno magistrato posėdžių protokoluose jį radome 1771 m.: cecho prisiekusiuoju pavadinamas batsiuvys M. Šafranavičius⁶⁷.

1779 m. liepos 8 d. cechų prisiekusiaisiais tapo batsiuvį cecho seniūnas Jonas Čechavičius, šaltkalvis seniūnas Antanas Mankovskis, odininkų cecho seniūnas Wilhelmus Drejeris ir mésininkų cecho seniūnas Danielis Šargas⁶⁸. Antanas Mankovskis ginklakalių cecho prisiekusiuoju vadinas iki 1782 m.⁶⁹, kai atsisakė savo amato ir priėmė pirklių teisę.

1782 m. balandžio 13 d. posėdyje cecho prisiekusiuoju tapo kalvių cecho meistras Lašukevičius⁷⁰. Tarp kitų 1790 m. rugėjo 16 d. posėdžio dalyvių minimas cechų prisiekusysis Petras Čharmalovičius⁷¹, 1788 m. buvęs audėjų cecho seniūnu⁷².

Iš XVIII a. paskutinio trečdailio išlikusių posėdžių protokolų įrašų galima

⁶⁴ A. Urbanavičius, Vilniaus naujieji miestiečiai ..., p. 98, 124.

⁶⁵ *Stany zas wszystkie tak Cechowe iako y Gminowie ...*, 1765 III 11 Kauno magistrato posėdžio protokolas, LVIA, f. SA, b. 19587, l. 212v.

⁶⁶ „*Ex iurata communitate starsi y podstarsi et tota com[m]unitas miasta*”, 1770 V 14 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 308.

⁶⁷ *Macieja Szafranowicza gmina cechu siewieckiego ...*, 1771 II 22 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 321v; *z Maciejem Szafranowiczem gminem cechu siewieckiego ...*, 1771 II 27 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 322v.

⁶⁸ „*In eadem sessione ucz. panowie Jan Czechowicz starszy cechu siewieckiego, Antoni Mankowski slosarskiego, Wilhelm Drejer starszy cechu garbarskiego, Daniel Szarg starszy cechu Jarębackiego juramęt na gminostwo cechach wykonał*”, 1779 VII 8 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 516v.

⁶⁹ „... Antoni Mankowski gmin cechu mieczniczego oraz daki z cechów”, 1781 XI 8 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 581; „z cechu mieczniczego Antoni Mankowski gmin”, 1781 XI Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, l. 583.

⁷⁰ „*In eademq[ue] sessione uczorczy Łaszukiewicz maister cechu kowalskiego na gminostwo cechowe jurament w prawie porządkowym opisany za zezwoleniem całego zgromadzenia wykonat*”, 1782 IV 13 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 596.

⁷¹ „*Pro celebranda sessione convenerunt ad pretorium szlbi j. pp. Jan Krzyżanowski burmistrz prezydujący, Tomasz Reiss exburmistrz, Józef Domaszcewicz, Bartłomiej Apolonski, Maciej Kulesza, Jozafat Abramowicz, Jan Faber radcowie, Bartłomiej Czechowicz, Jan Kierner, Jan Denx, Szymon Markiewicz lauńicy, sll. j. p. Antoni Mankowski, Jan Wilim, Michał Skaczkowski, Ignacy Rożycki gminni, Maciej Rymakowski, Karol Milhoff mieszaninie, a z cechow ucz. Teodor Precht, Tomasz Kaszuba, Jan Steffanowicz, Frydrych Peterson, Józef Kirewicz, Krystian Springer, starsi, Piotr Charmingowicz gmin cehowy*”, 1790 IX 16 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 90.

⁷² 1767 I 9 – XIX a. Kauno audėjų cecho knyga, ten pat, b. 18219, l. 32.

susidaryti nuomonę, jog dalis amatininkų išsiliejo į miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų instituciją, dalis tapo cechų prisiekusiaisiais. Nekyla abejonių dėl augančios cechų įtakos valdant miestą, tačiau pačių amžininkų retorikoje labai trūksta tikslumo apibrėžiant kintančią padėtį ir nustatant vieno ar kito žodžio turinį. Tie patys asmenys vienur įvardijami kaip bendruomenės prisiekusieji, kitur – kaip cechų atstovai, vienuose protokoluose bendruomenė sutapatinama su pirkliais ir vadina *communitas mercatorica iurata*, kituose – *communitas honorata* arba *communitas iurata*. Kai kur terminas *communitas* talpina visus prisiekusiuosius ir seniūnus³. Dažnai vartojamas lenkiškas žodis *gmin*, kuris netaikomas cechų seniūnam⁴.

1794 m. kovo 21 d. magistratas paskyrė prisiekusiuosius į 10 tuo metu Kaune veikusių amatininkų cechų: puodžių ir virvininkų, mēsininkų, kepėjų, balsiuvių, audėjų, jungtinjų kalvių, šaltkalvių, katilių ir ginklininkų, stalių ir tekintojų, jungtinjų kubilių, dailidžių ir mūrininkų, odminių, jungtinjų siuvėjų, šikšnių ir balnių. Jiems buvo pavesta prižiūrėti tvarką cechuose, vadovauti su eigų metu ir po metų atsiskaityti tarybai⁵. Kiek pavyko išsiaiškinti, jie buvo kilę iš amatininkų. Taigi XVIII a. pabaigoje šalia miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų atsirado cechų prisiekusiųjų institucija, atstovaujanti organizuotus amatininkus.

Išvados

Vienas iš būdų amatininkams patekti į miesto valdžią buvo atskirų asmenų karjera. Turtingesni, verslūs ir veiklus amatininkai pereidavo į pirklių sluoksnį, tačiau tuo pat metu jie nustodavo būti

³ „Ex communitate Piotrowski y wszyscy gminowi y starsi”, 1765 III 30 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19587, l. 213.

⁴ „... ucz. Jan Baurat na starszeństwo cechowe /do którego iesz obranym/ z porządkowego prawa przysięgi wykonali. Na tezise sessyi uczciwi Dawid Tyll maister konsestu kowalskiego y Tadeusz Kulbackiewski starszy cechu ciesielskiego juramenta na cechowe gminostwo przysięgi z prawa porządkowego wykonali”, 1793 IV 9 Kauno magistrato posėdžio protokolas, ten pat, b. 19560, l. 140v.

⁵ „... rozkład gminnych do cechów uyznacza mianowicie j.p. Karola Milosa gmina do cechu garbarskiego, j. p. Jana Gerkleyta gmina do cechu linnickiego y gancarskiego w jedno złączonego, j. p. Tadeusza Passanowskiego gmina do cechu rzemnickiego, j. p. Karola Farnholca gmina do cechu piekarskiego, j. p. Wincentego Kaminskiego gmina do cechu szewieckiego, j. p. Antoniego Mroczkowskiego gmina do cechu tkackiego, j. p. Jana Millcora gmina do cechów kowalskiego, slosarskiego, mieconiciego y kotlarskiego, w jedno złączonego, j. p. Michala Paschalskiego gmina do cechów stolarskiego y tokarskiego w jedno złączonego, j. p. Antoniego Szabanowskiego gmina do cechów ciesielskiego, bendlarskiego y mularskiego, j. p. Macieja Rymaszewskiego gmina do cechów krawieckiego, rymarskiego y siodlarskiego w jedno połączonego”, 1794 III 21-XIX a. pirmosios pusės Kauno kubilių, dailidžių ir mūrininkų cecho knyga, ten pat, b. 18208, l. 1v.

amatininkais. Kaune aptariamuoju laikotarpiu pirklių teisę priėmė mažiausiai 5 amatininkai.

Iš posėdžių protokolų matyti, kad XVIII a. miesto valdžioje vis dažniau imta atstovauti abi miestiečių grupes - ne tik pirklius, bet ir cechų amatininkus. Nuo XVIII a. vidurio vieną ar kelis cechų seniūnus bei jų pavaduotojus matome beveik kiekviename posėdyje. Antroje amžiaus pusėje jų vis gausėjo, kol 1790 m. sudarė pusę visų dalyvių. 1791 m. penki cechų seniūnai pasirašė kartu su tarėjais, suolininkais, miestiečių bendruomenės prisiekusiais po instrukcija miesto delegatams į Ketverių metų seimą. Tokias permainas galima sieti su XVIII a. pabaigos miestiečių sajūdžiu. Ketverių metų seimo reformų metu priimti įstatymai demokratizavo miesto valdymą.

Miestiečių bendruomenės prisiekusiųjų gretos pasipildė naujais nariais iš cechų tarpo. Dar 1765 m. buvo skiriamos dvi miestiečių grupės: miestiečių bendruomenės prisiekusieji (pirkliai) ir cechai. Bet 1770 m. cechų seniūnai ir jų pavaduotojai jau buvo traktuojami kaip prisiekusiųjų institucijos nariai ir šaltiniuose šalia *gmin przysięgli* atsirado terminas *gmin cechu* (*cecho prisiekusysis*).

XVIII a. pabaigoje Kauno mieste matome savivaldos struktūros ir jos socialinės bazės kaitą bei išaugusias socialinio mobilumo galimybes.

Rita Urbaitytė

KAUNAS MAGISTRATE AND CRAFTSMEN GUILDS IN THE SECOND HALF OF THE 18TH CENTURY

Abstract

The present article overlooks the questions of participation of craftsmen guilds in dealing with the city problems, modifications inside the institution of the juror (merchants') community and the possibilities for craftsmen to become full-right burghers in the second half of the 18th century. The unpublished protocols of the Kaunas city magistrate have been used for the research.

One of the ways for craftsmen to become full-right burghers and to gain access to magistrate was to make a career. In this way, the well-off, enterprising and active craftsmen changed their status into the merchants. In 1762-1793, at least five Kaunas craftsmen accepted the merchant law. At the same time, they had to resign from the craftsmen law obeying the two kinds of the city law which obtained in Kaunas (as well as in Vilnius and German and Polish cities). According to the law (which had an economic meaning), individuals under the merchant law were not allowed to manage handcraft, whereas individuals

under the craftsmen law could not merchandise.

During the 18th century, a visible increase in representation of both groups of citizens, merchants and craftsmen, could be observed in the city government. From the middle of the century, one or several representatives from craftsmen guilds could be met in almost every session of the magistrate. In the second half of the century, the number was still increasing and in 1790, it constituted half of all participants. In 1791, five seniors of craftsmen guilds signed under the instruction for delegates to the Four-year Seimas together with the council, judge and jurors of the community. Such changes correlated with the burgher movement of the end of the 18th century.

The decrees of the Four-year Seimas reforms (1788–1792) democratized the government of the city. Despite this, in the second half of the 18th century, permanent participants in the sessions of Kaunas city government (with small exceptions) could be only seniors and vice-seniors, although allegiance to the ruler and the city was sworn by every master.

The juror (merchant) institution in the citizen community was complemented by new members from craftsmen guilds. In 1765, two groups of citizens were distinguished: the jurors (merchants) of the citizen community and craftsmen guilds. In 1770, the situation changed as seniors and vice-seniors of craftsmen guilds became treated as members of the juror institution. A new term – juror of craftsmen guild (gmin cechu) – appeared in the sources.

Generally, at the end of the 18th century, the transformations of Kaunas city government structure, its social basis and enlarged possibilities of social mobility can be observed.

Gauta: 2008 04 09

Priedas

I lentelė. Amatininkai, užfiksuoti protokoluose kaip dalyvavę Kauno magistrato posėdžiuose XVIII a. antrojoje pusėje⁶

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
1	Adamowicz Jan	kalvis, meistras	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
2	Adolf Andrzey	odminys, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
3	Ajewski Jan	meistras, seniūnas, tapo miestiečiu pirkliu	1784–1793	b. 19560, l. 38v, 39v, 41, 43v, 53–54, 62, 64, 65v.
4	Andruszkiewicz Mateusz	siuvėjas, seniūno pa- vaduotojas, seniunas	1767–1789	b. 1958 ⁷ , l. 265; b. 19560, l. 44, 49v, 59, 59v, 65v.
5	Bartoszewicz Mateusz	audėjas, seniūnas	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
6	Bartrowski	seniunas	1794	b. 19560, l. 147v.
7	Baurat Jan	kubilius, seniuno pa- vaduotojas, seniunas	1793	b. 19560, l. 141.
8	Baurat (Bowrat) Krystyan (Krzysztof)	kubilius, meistras, seniūnas	1778–1795	b. 1958 ⁷ , l. 478v; b. 19560, l. 155.
9	Benki Jakub	puodžius, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
10	Berens Franciszek	seniūno pavaduoto- jas, seniūnas	1791	b. 19560, l. 100, 101.
11	Berner Krystyan	seniūnas	1788	b. 19560, l. 36.
12	Bitman Jozef	batsiuvys	1788	b. 19560, l. 28v.
13	Bonakier	seniūnas	1795	b. 19560, l. 155v.
14	Bonikier Jan	batsiuvys, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
15	Brok Johan	medžio tekintojas (gremžtūnas)	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
16	Brosz Michał	skerdikas, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
17	Bulwin (Bolwin) Frydrych	seniūnas, stalius	1789–1790	b. 19560, l. 41, 41v, 44, 48, 52, 55, 56v, 58v, 68, 78.
18	Bulwin Jan	seniunas	1789–1790	b. 19560, l. 43v, 73.

⁶ Sąrašas sudarytas, remiantis: 1786–1773 m. Kauno magistrato mišria knyga (VUB RS, f. 7, Kauno magistrato aktai), 1752–1786 m. Kauno magistrato posėdžių protokolų knyga (LVIA, f. SA, b. 1958⁷) ir 1786–1796 m. Kauno magistrato posėdžių protokolų knyga (LVIA, f. SA, b. 19560). Vardai ir pavardės pateikiami originalo forma dažniausiai sutinkamais variantais. Sąrašas negali buti visas, nes neįmanoma sužinoti, kas slėpiasi po dažnais išrašais „ex contubernio omnes“, „z cechow niektórych“.

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
19	Charmałowicz (Karmelłowicz, Charmałowicz) Piotr	audėjas, seniūnas, prisiekusysis	1767–1793	b. 19587, l. 265; b. 19560, l. 7v, 22v, 26v, 28v, 30, 31, 50v, 52, 58v, 59, 73, 83, 90, 112, 136, 146.
20	Ciechanowicz Antoni	dailidė, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
21	Cymmermann Krystyan	puodžius	1788	b. 19560, l. 28v.
22	Czechowicz Jan	batsiuvys, seniūno pavaduotojas, prisiekusysis	1779–1793	b. 19587, l. 265, 516v, 548v; b. 19560, l. 7v, 36, 48v, 51v, 146.
23	Damski Jerzy	audėjas, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
24	Dawidz Gotryd	audėjas	1767	b. 19587, l. 265.
25	Degen (Deger, Dejen) Faltyn	batsiuvys, seniūno pavaduotojas	1788–1789	b. 19560, l. 30, 48v.
26	Degen Frydrych	seniūno pavaduotojas	1788	b. 19560, l. 34v.
27	Degen Gotfrid	batsiuvys, meistras	1788	b. 19560, l. 28v.
28	Degen Jan	batsiuvys, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
29	Degen (Dejen) Walentin (Walenty)	seniūnas	1789	b. 19560, l. 47, 52, 60.
30	Deynarowicz Paweł	mūrininkas, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
31	Denx Jan	mėsininkas, seniūnas	1753	b. 19587, l. 17v.
32	Denx Jan	seniūnas	1787–1793	b. 19560, l. 7v, 147v.
33	Dyl (Dylinski)		1753	b. 19587, l. 13v, 17v.
34	Dyrink (Dyrynk) Adam	seniūnas, seniūno pavaduotojas	1768	b. 19587, l. 273v.
35	Dytrych (Dydrych) Jan	meistras, seniūno pavaduotojas, seniūnas	1784–1788	b. 19587, l. 642; b. 19560, l. 7v, 10, 23, 28v, 31, 32v.
36	Dobrowolski Jakub	pyragų kepėjas, tapo miestiečiu pirkliu	1779	b. 19587, l. 503v.
37	Donat Jan	batsiuvys	1767	b. 19587, l. 265.
38	Drejer (Dreger) Wilhelm Krzysztoff	odminys, seniunas, prisiekusysis	1770–1779	b. 19587, l. 516v.
39	Dres Krystyan	mūrininkas, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
40	Dzienkowski (Dziękowski) Andrzej	medžio tekintojas (gremžtunas), meistras, prisiekusysis, tapo miestiečiu pirkliu	1760–1762	b. 19587, l. 141, 185v.

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
41	Dzienkowski (Dziękowski) Michał	batsiuvys, meistras	1761-1784	b. 1958 ⁷ , l. 163, 337v, 651.
42	Engelman		1772	b. 1958 ⁷ , l. 334.
43	Faber Frydrych	meistras, seniūnas	1784-1791	b. 1958 ⁷ , l. 642; b. 19560, l. 122.
44	Feonowicz Jan	siuvėjas	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
45	Farnholtz (Fronholtz, Fronholtz, Fornholtz, Fornholtz) Frydrych	seniūnas	1788-1791	b. 19560, l. 32v, 34v, 36v, 37 ⁷ , 56v, 112.
46	Farnholtz (Forholc) Johan	seniūnas	1788	b. 19560, l. 36.
47	Farnholtz (Farholc) Martin	skerdikas, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
48	Fux Jan	batsiuvys	1788-1790	b. 19560, l. 28v, 81v.
49	Gaterman (Gaturman) Jan Krzystyan	siuvėjas, seniūnas	1756-1765	b. 1958 ⁷ , l. 73v, 211v.
50	Gierdej Marcin	batsiuvys	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
51	Ginaw		1779	b. 1958 ⁷ , l. 514v.
52	Gindler Jan	odminys, seniūno pavaduotojas, seniūnas	1788-1789	b. 19560, l. 28v, 43.
53	Godlewski Jan	seniūnas	1793-1794	b. 19560, l. 147v, 149.
54	Gruszewicz Maciej	audėjas	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
55	Gurkleyt (Gurhleyt, Gurkleit, Kurkleyt) Jan	batsiuvys, seniūnas	1788-1792	b. 19560, l. 28v, 44, 129v.
56	Helm Jerzy	seniūnas	1793	b. 19560, l. 141v.
57	Hentzel Henryk	seniūno pavaduotojas arba seniūnas	1790	b. 19560, l. 81v.
58	Hentzel (Hentzell) Zachariasz	seniūnas	1793	b. 19560, l. 139v.
59	Heyt (Heit) Johan (Jan)	seniūnas	1791-1793	b. 19560, l. 101, 136, 146.
60	Hofman		1755	b. 1958 ⁷ , l. 40vvv.
61	Hofman (Howman) Joan	skerdikas, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v
62	Hotlberg (Holzberg) Gotfrid	skerdikas, meistras	1789	b. 19560, l. 48.
63	Holtzberk Gotib		1792	b. 19560, l. 134v.
64	Jacewicz		1753	b. 1958 ⁷ , l. 17v.
65	Jackiewicz (Iackiewicz)		1753	f. 7, l. 406v, nr. 232 ⁷ ; b. 1958 ⁷ , l. 13v.

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
66	Jankowski Andrzej (Jędzey)	seniūnas	1779–1788	b. 1958 ⁷ , l. 516v; b. 19560, l. 23, 26v, 27 ^v , 32v.
67	Jankowski Dominik	kalvis	1788–1793	b. 19560, l. 28v, 138.
68	Jucewicz Piotr		1753	b. 1958 ⁷ , l. 14v.
69	Juchniewicz Michał	kalvis, seniūnas	1770–1795	b. 19560, l. 81v, 155v.
70	Kałamycki		1753	b. 1958 ⁷ , l. 13v.
71	Kałuski (Kaluski, Kałucki)	batsiuvys, seniūnas	1753–1757	f. 7, l. 406v, nr. 232 ⁷ ; b. 1958 ⁷ , l. 17v, 72, 74v.
72	Kamer Jozef	batsiuvys meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
73	Kaminski Wincenty	seniuno pavaduotojas	178 ⁷ –1791	b. 19560, l. 7v, 113.
74	Kapszewicz Jan	kalvis, seniuno pavaduotojas	1788–1791	b. 19560, l. 28v, 34v, 36, 38v, 39, 52, 71v, 95.
75	Kapulewicz Maciey	batsiuvys	176 ⁷	b. 1958 ⁷ , l. 265.
76	Kaszuba Tomasz (Thomasz)	batsiuvys, meistras, seniūnas	1778–1791	b. 1958 ⁷ , l. 478v; b. 19560, l. 10, 37, 55v, 60, 73, 77, 78, 84, 112.
77	Kirchiow Krystyan	medžio tekintojas (gremžtūnas)	176 ⁷	b. 1958 ⁷ , l. 265.
78	Kirewicz (Kierewicz) Jozef	meistras, seniūnas	1784–1790	b. 1958 ⁷ , l. 642; b. 19560, l. 66v, 68, 68v, 70, 77, 79, 79v, 87v, 90.
79	Kirewicz (Kierewicz) Stanisław	audėjas, seniūnas	1751	f. 7, l. 38 ⁷ , nr. 2195–2196.
80	Kirkilo	siuvėjas	1753	b. 1958 ⁷ , l. 13v, 17v.
81	Klank Jan	seniūno pavaduotojas	1789	b. 19560, l. 39.
82	Kleyn Michał	seniūnas	1568	b. 1958 ⁷ , l. 273v.
83	Klemki (Klemkie) Jan	siuvėjas, seniūno pavaduotojas, seniūnas	1788–1793	b. 19560, l. 32, 34v, 145.
84	Knizel Krystyan	batsiuvys, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
85	Knizel Piotr	batsiuvys, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
86	Kontakiewicz Wincenty	batsiuvys	1788	b. 19560, l. 28v.
87	Kopf Gotfrid	stalius	1788	b. 19560, l. 28v.
88	Kordel Ludwik	puodžius	176 ⁷	b. 1958 ⁷ , l. 265.
89	Kowalewski Jan		1788	b. 19560, l. 38v.
90	Kowalewski Jozef	odminys, seniūnas	1788–1790	b. 19560, l. 28v, 41, 50v, 65, 68, 70, 73, 76, 78.
91	Kozłowski Jakub	dailidė	176 ⁷	b. 1958 ⁷ , l. 265.

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
92	Kulbaczewski Tadeusz Piotr	dailidė, seniūnas, prisiekusysis	1789-1793	b. 19560, l. 41v, 54, 59, 59v, 61, 66v, 68, 71v, 73, 140v.
93	Kun Jerzy (Kan)	siuvėjas	1767	b. 19587, l. 265.
94	Kunts Jan	batsiuvys, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
95	Kurzel Jan	seniūnas	1787	b. 19560, l. 7v, 10.
96	Kwesent Stefanus	audėjas, seniunas, prisiekusysis	1753-1768	f. 7, l. 406v, nr. 2327; b. 19587, l. 72, 193, 224v, 274.
97	Łabędz Krzysztoff	seniunas arba seniūno pavaduotojas	1790	b. 19560, l. 81v.
98	Lęczewski (Łanczewski, Lenczewski) Jozef	dailidė, meistras, seniunas	1778-1792	b. 19587, l. 478v; b. 19560, l. 7v, 44, 46, 70v, 127.
99	Łaszukiewicz	kalvis, meistras, prisiekusysis	1782	b. 19587, l. 596.
100	Lewaskiewicz Marcin	audėjas, seniuno pavaduotojas	1767	b. 19587, l. 265.
101	Łukaszewicz Mateusz	audėjas, seniunas	1767	b. 19587, l. 271.
102	Macewicz (Maczewicz) Josephus (Jozef)	odminys, seniūno pavaduotojas	1753-1758	b. 19587, l. 13v, 17v, 40vvv, 98.
103	Mackiewicz Jozef	audėjas, meistras	1788	b. 19560, l. 28v.
104	Magdeburger (Magdeburgen) Fridrich (Frydrych)	seniūnas	1789	b. 19560, l. 41, 46v, 48.
105	Magdeburger (Magteburgen, Magdeburh, Machteburger) Karol Ludwig	puodžius, seniūno pavaduotojas, seniūnas	1767-1789	b. 19587, l. 265; b. 19560, l. 7v, 37, 38, 39, 41v, 48v, 50, 55, 56v, 57.
106	Mankowski Antoni	šaltkalvis, prisiekusysis, tapo miestiečiu pirkliu	1779-1790	b. 19587, l. 516v, 540v, 548v, 594; b. 19560, l. 89.
107	Markiewicz Jan	batsiuvys, seniūnas	1765-1770	b. 19587, l. 211v.
108	Matucy Frydryk	odminys, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
109	Mentz (Mętz) Krystyan	seniūnas	1787-1790	b. 19560, l. 7v, 10, 27v, 81v.
110	Mickiewicz Michał	seniūnas	1768	b. 19587, l. 273v.
111	Milewski Jakub	audėjas, meistras, seniūno pavaduotojas	1778-1793	b. 19587, l. 478v; b. 19560, l. 7v, 81v, 147v.

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
112	Milewski Jan	seniūnas	1794-1795	b. 19560, l. 147v, 149, 155v.
113	Miller (Millower, Milchor, Milleor, Milcer) Jan	puodžius, seniūno pavaduotojas, seniū- nas, prisiekusysis	1788-1794	b. 19560, l. 28v, 44, 44v, 48, 52, 80, 135; b. 18208, l. 1.
114	Morozewicz Antoni	seniūnas	1787	b. 19560, l. 7v.
115	Murawski Piotr	seniūnas	1787-1788, 1790-1791	b. 19560, l. 7v, 10, 24v, 75, 80, 81v, 87v, 112.
116	Murawski Thomasz	batsiuvys	1788	b. 19560, l. 28v.
117	Neyman Andrzej	stalius, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
118	Nowicki (Nowicchi)		1756	b. 19587, l. 73v.
119	Oltzberg (Olzberg, Olzberg, Oltzburg) Gotlib (Boguslaw)	seniūnas	1789-1790, 1793	b. 19560, l. 42v, 46v, 49v, 50, 50v, 52, 53v, 54v, 58v, 60, 61, 62, 65, 68, 70, 146.
120	Orent Gotfrid	seniūnas	1789	b. 19560, l. 67.
121	Panzer (Pancer) Jan	puodžius, meistras, seniunas	1778-1790	b. 19587, l. 478v; b. 19560, l. 7v, 27v, 81v, 86v.
122	Paschalski Kazimierz		1776	b. 19587, l. 404.
123	Passanowski Ta- deusz	seniūnas	1791	b. 19587, l. 119v.
124	Paul Johan	puodžius	1767	b. 19587, l. 265.
125	Pawlowicz Jan		1779	b. 19587, l. 516v.
126	Pęcak Jakub		1784	b. 19587, l. 655v.
127	Pęcarz Jan	seniunas	1788	b. 19560, l. 26v.
128	Pecel Jan	siuvėjas	1767	b. 19587, l. 265.
129	Peterson Frydrich (Fryderyk, Fryd- rych)	kubilius, meistras, seniūno pavaduoto- jas, seniūnas	1778-1794	b. 19587, l. 478v; b. 19560, l. 7v, 32, 43v, 53v, 54v, 55v, 58v, 60, 61, 61v, 68, 73, 76, 87.
130	Peterson Piotr	seniūnas	1787	b. 19560, l. 23.
131	Piotrowski	batsiuvys	1772	b. 19587, l. 334.
132	Pohibel (Pogiebel) Jan	medžio tekintojas (gremžtūnas)	1767	b. 19587, l. 265.
133	Pohibel (Pokybel) [Samuel?]	stalius	1753-1760	b. 19587, l. 23v, 72, 73v, 148.
134	Pohorecki (Poharec- ki) Jerzy	seniunas	1790	b. 19560, l. 69, 76v, 77, 80.
135	Požerski Maciej	seniūnas	1791	b. 19560, l. 119v.
136	Praicrat Krystyan	seniūnas	1788	b. 19560, l. 26v.

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
137	Precht (Pracht, Bracht, Brecht) Teodor	šaltkalvis, meistras, seniūnas	1778-1793	b. 1958 ⁷ , l. 478v, 540v; b. 19560, l. 7v, 10, 44, 59v, 60, 61, 61v, 65, 68, 71v, 73, 95, 101, 146.
138	Precht Michał	batsiuvys	1788	b. 19560, l. 28v.
139	Rodman (Radman) Jan	audejėjas, meistras, seniūnas	1788-1793	b. 19560, l. 28v, 81v, 166.
140	Rakow Jan	batsiuvys, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
141	Rakowicz Piotr	siuvėjas, meistras	1778	b. 1958 ⁷ , l. 478v.
142	Rex		1753	b. 1958 ⁷ , l. 13v.
143	Rex (Reks) Jozef	seniūnas	1791	b. 19560, l. 101.
144	Ryž Jan	seniūnas	1793	b. 19560, l. 142v.
145	Ryž Krystyan	batsiuvys	1788	b. 19560, l. 28v.
146	Rodziewicz Tomasz	audejėjas, meistras	1788	b. 19560, l. 28v.
147	Rosgeber (Rozgeber) Jan	seniūnas	1790	b. 19560, l. 81v, 91v.
148	Rozmysłowiec Jakub		1792-1793	b. 19560, l. 132, 142v.
149	Rubaszewski Jakub	audejėjas	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
150	Rubel (Rubell) Jan	siuvėjas, meistras, seniūnas	1778-1790	b. 1958 ⁷ , l. 478v; b. 19560, l. 26v, 27v, 28v, 29, 32v, 36, 60, 68.
151	Rudzianski Maciej	dailidė, seniūnas	1755-1761	b. 1958 ⁷ , l. 40vvv, 73v, 163.
152	Rudziewicz	stalius, seniūnas	1765	b. 1958 ⁷ , l. 211v.
153	Samulewicz Andrzej	siuvėjas	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
154	Speyzer (Szpeizer)		1753	b. 1958 ⁷ , l. 13v.
155	Stankiewicz Jozef	siuvėjas	1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.
156	Stefanowicz		1758-1761	b. 1958 ⁷ , l. 98, 163.
157	Steffianowicz (Steffani) Jan	odminys, seniūno pavaduotojas, seniūnas	1770-1791	b. 19560, l. 7v, 26v, 44, 56v, 80, 87, 87v, 100, 113.
158	Strauz (Strawz, Szrawz, Sztrauz, Strauz) Krysztof	kalvis, seniūnas	1788-1793	b. 19560, l. 28v, 41, 54v, 56v, 85, 135, 146.
159	Szabunowski (Szabanowski) Antoni	audejėjas, meistras, seniūnas	1788-1793	b. 19560, l. 28v, 60, 81v, 135.
160	Szafranowicz Maciej	batsiuvys meistras, prisiekusysis	1753-1767	b. 1958 ⁷ , l. 13v, 17v, 149vv, 217v, 224, 224v, 264, 269v.
161	Szarmulewicz		1753	b. 1958 ⁷ , l. 17v.
162	Szyr Jan		1767	b. 1958 ⁷ , l. 265.

Nr.	Amatininkas	Profesija ir pareigos	Metai	Šaltinis
163	Szmyt (Szmytt) Johan (Jan)	kalvis, seniuno pavaduotojas	1767–1790	b. 19587, l. 265; b. 19560, l. 44, 81v.
164	Szmyt Andrzej	kalvis	1767	b. 19587, l. 265.
165	Szpiler		1780	b. 19587, l. 540v.
166	Springer (Szpringer) Krystyan	virvininkas, seniunas	1789–1793	b. 19560, l. 58v, 65, 70, 73, 84v, 89v, 127, 135.
167	Szreyder Jan	batsiuvys	1767	b. 19587, l. 265.
168	Szreyder (Szreder) Jan	seniūnas	1790	b. 19560, l. 70v, 71v, 74v, 75, 78, 84, 100.
169	Stark (Sztark)		1753–1757	b. 19587, l. 17v, 74v.
170	Stark (Sztark) Andrzej	seniūnas	1789	b. 19560, l. 44, 61v.
171	Stark (Sztark, Sztarg) Daniel	mësininkas, seniūnas, prisiekusysis	1779–1788	b. 19587, l. 516v; b. 19560, l. 26v, 27v, 28v, 29.
172	Stark (Sztark) Gotlib	sketdikas, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
173	Taraszkiewicz Wawrzyniec	seniūno pavaduotojas	1787	b. 19560, l. 7v, 10.
174	Tyl (Tyll) Dawid	kalvis, meistras, seniūnas, prisiekusysis	1788–1792	b. 19560, l. 28v, 90v, 127.
175	Trebłow Jan	batsiuvys, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
176	Wasman (Waxam) Jan	seniūnas	1790	b. 19560, l. 74v.
177	Werner (Wernek) Jan	seniūnas	1790–1793	b. 19560, l. 69, 140v.
178	Wolf Jan	dailidë, meistras	1778	b. 19587, l. 478v.
179	Zalman (Zalmon, Zelman, Zelmon) Daniel	seniūnas	1785–1793	b. 19587, l. 667; b. 19560, l. 58v, 81v, 84v, 135.
180	Zalman (Salamon, Salmon) Thobiasz	puodžius, seniūno pavaduotojas, seniunas	1767–1769	b. 19587, l. 265, 288.
181	Zas Theodor	siuvėjas	1767	b. 19587, l. 265.
182	Zawacki		1753	b. 19587, l. 13v.
183	Žemetwor	siuvėjas	1767	b. 19587, l. 265.